

ПРІОРИТЕТИ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ США: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

В сучасних умовах фінансової глобалізації, що супроводжується процесами посилення нестабільності глобального фінансового ринку внаслідок розгортання світової фінансової кризи 2008—2009 рр., особливої актуальності набуває проблема антикризового державного управління національною економікою.

З огляду на жорстку синхронізацію бізнес-циклів усіх економічно розвинутих країн з американським, кризові явища, які розпочались на іпотечному ринку США, набули згодом характеру глобальної економічної кризи, результатом якої стала рецесія практично всіх національних економік. Залежність України від світової фінансової системи стала ключовою причиною поширення кризових явищ на національне господарство.

В даному контексті аналіз досвіду антикризового управління США відіграє важливе значення для розробки національних напрямків антикризової політики, спрямованих на мінімізацію негативного впливу фінансової кризи та відновлення економічної активності в Україні.

1. Ключовим елементом національної антикризової програми США (Financial Stability Plan) став комплекс заходів, спрямованих на стабілізацію ситуації на фінансових ринках [1, с. 11].

2. Першочерговим антикризовим заходом у фінансовій сфері стало зниження центральними банками облікової ставки, а отже, перехід до управління економікою через збільшення обсягу грошової маси, інструментом якого є широкомасштабне скуповування державних цінних паперів як спосіб розблокування кредитних ринків.

3. Надання допомоги фінансовому сектору базувалася на принципах строковості та захисту інтересів платників податків [2, с. 42—43].

4. У жовтні 2008 року в період піку фінансової кризи урядом США було підписано Надзвичайний акт економічної стабілізації 2008 р. (The Emergency Economic Stabilization Act of 2008), основною метою якого є стабілізація і відновлення фінансової системи, а також підтримка потоку кредитів, необхідних для економічного зростання [3].

5. У рамках Надзвичайного акту економічної стабілізації прийнято Програму позбавлення від проблемних активів (The Troubled Assets Relief Program), за якою передбачалося створення фонду в сумі \$ 700 млрд, кошти якого спрямовувалися на викуп проблемних активів фінансових установ. У рамках Акту виділяють також наступні програми:

- Програма «Доступне житло» (Making Home Affordable Program — Help Families Stay in Their Homes);
- Capital Purchase Program;
- Споживче та підприємницьке кредитування — стимулювання вторинних кредитних ринків (Consumer and Business Lending Initiative — Unfreeze Secondary Credit Markets);
- Програма державно-приватного інвестування — виклик проблемним активам (Public-Private Investment Program — Addressing the Challenge of Legacy Assets);
- Програма фінансування автомобільної галузі (Automotive Industry Financing Program) [4].

6. За даними Міністерства фінансів США, загальна сума фінансової допомоги банкам склала \$8,5 трлн [5].

7. Владою вжито заходів, які спрямовані на входження держави в управління кредитними організаціями. Програма стрестестів в рамках Capital Assistance Program визначала антикризовий потенціал 19 найбільших банків США [1].

8. У лютому 2009 року ухвалено План зі стимулювання національної економіки (Final Economic Stimulus and Recovery Package — An American Recovery and Reinvestment Plan), запропонований адміністрацією Б. Обами, в розмірі \$ 787 млрд — реалізація проєктів у сфері розвитку інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, енергетики та допомоги безробітним [6].

9. Планом передбачено комплекс заходів, спрямованих на розширення споживання домогосподарств та інвестиційного попиту та заходи протекціоністського характеру під загальним гаслом «Купуйте американське» (Buy American) [7].

10. Закон про збільшення допомоги з безробіття (Unemployment Compensation Extension Act of 2008) — запровадження податкових стимулів для працевлаштування звільнених ветеранів та молоді, збільшення періоду надання допомоги безробітним та її розміру, здійснення підтримки створення 1,7 млн робочих місць в інфраструктурних секторах.

11. Підтримка малого та середнього бізнесу як джерела відновлення економічної активності та інструменту пом'якшення наслідків безробіття [1, с. 55—56].

12. Серед довгострокових антикризових заходів — збільшення інвестицій у нові технології, розробки та дослідження. За даних умов особлива увага приділяється питанням енергоефективності та захисту навколишнього середовища [2, с. 54].

Отже, в контексті аналізу антикризової політики США пріоритетним завданням антикризової політики України має стати:

- ✓ комплексна підтримка споживчого попиту з головним акцентом на сегментах споживачів з нижчими та середніми рівнями доходів, в структурі споживання яких основну частку посідають товари та послуги вітчизняного виробництва;

- ✓ заохочення інвестиційної діяльності, що має сприяти зростанню попиту на широкий спектр вітчизняної продукції інвестиційного призначення (металургії, хімічної промисловості, виробництва будматеріалів, машинобудування тощо), а також призведе до створення нових робочих місць [8];

- ✓ забезпечення стабільності банківського сектору та відновлення належного рівня кредитної активності, зокрема за рахунок управління ризиками і внутрішнього контролю, розвитку транспарентності, а також необхідності стрес-тестування на випадок непередбачених ситуацій;

- ✓ підтримка відновлення експортної активності, яке полягає у поверненні позицій на зовнішніх ринках;

- ✓ зростання рівня зайнятості як ключова передумова зростання динаміки доходів населення, а отже, — розширення споживчого попиту.

З метою підвищення дієвості антикризових заходів необхідно запровадити ефективний контроль за використанням державних коштів та ефективну координацію зусиль на всіх рівнях державної влади.

Література

1. Барановський О. Антикризові заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн. // Вісник Національного банку України. — 2009. — № 4. — С. 8—19.

2. Бураковський І. В., Плотніков О. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України. — Х.: Фоліо, 2009. — 302 с.

3. Офіційний сайт Комітету США з питань банківської системи, житлобудівництва та міського управління <<http://www.banking.senate.gov>>

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів США <<http://www.ustreas.gov>>, <<http://www.financialstability.gov>>

5. Global downturn: In graphics. Доступно з: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7893317.stm>>

6. Obama's Financial Plan, Round One. Доступно з: <http://www.businessweek.com/bwdaily/dnflash/content/jun2009/db20090617_527004.htm?chan=topstory>

7. Барак Обама підписав антикризовий план. Доступно з: <http://www.lenta.ru/news/2009/02/17/sign/>

8. Жаліло Я. А. Реалії економічної кризи: чи є підстави для оптимізму? Доступно з: <http://www.niss.gov.ua>

УДК 330.1

П. М. Леоненко

ЕКОНОМІЧНІ КРИЗИ І ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ: АСПЕКТИ ВЗАЄМОВПЛИВІВ

У центрі уваги представників політичної економії (економічної теорії), всіх її розділів та рівнів закономірно перебувають питання взаємовпливів економічних криз і економічної науки. Йдеться про з'ясування питань впливу кризових явищ на розвиток економіки та економічної науки у ХІХ — першому десятиріччі ХХІ ст., з одного боку, і зворотного впливу економічної теорії (через заходи економічної політики та інші механізми) на соціально-економічний розвиток взагалі та в умовах економічної кризи зокрема — з іншого боку. Вони знаходять своє відображення не лише у науково-дослідній роботі вітчизняних та зарубіжних учених, але й у процесі викладання економічних наук і відповідно у підручниках та навчальних посібниках з політичної економії (економічної теорії), історії економіки та економічної думки тощо. Дослідження та викладання цих питань відзначаються насамперед багатоаспектністю, диференціацією, плюралізмом і навіть альтернативністю поглядів. У кінцевому підсумку таке становище обумовлене природою та сучасним станом економічних знань.

Окрім суто практичного значення з'ясування проблем взаємовпливів економічних криз та економічної теорії для вирішення нагальних питань розвитку економіки, не менш важливе значення має і розкриття питань про чинники, напрямки та закономірності руху економічної науки у тісному зв'язку з економічними кризами. У найбільш загальному вигляді розкриті: зв'язок економічних криз як потужних стимулів (імпульсів) до зміни парадигм або конкуруючих науково-дослідних програм в економічній науці; кумулятивно-парадигмальна природа та еволюційно-рево-